

dokument slovenskega ministrstva za zunanje zadeve: zahteve ZDA slovenskemu predsedstvu Sveta EU

Fried: "Slovenija naj prva prizna Kosovo"

Razkrivamo zapisnik pogovora med slovenskimi in ameriškimi diplomati – Če Kosovarji izgubijo zaupanje vase, "ZDA izgubijo svoj vpliv"

Igor Mekina, Meta Roglič

Ljubljana – V uredništvu Dnevnik smo dobili zapisnik o pogovoru političnega direktorja Mitje Drobničja z najvišjimi predstavniki ameriške administracije z dne 24. decembra 2007 v Washingtonu. Dokument s številko VWA070767 na prvi strani nima oznake zaupnosti, hkrati pa razkriva zahteve ZDA do Slovenije kot predsedujoče EU. Dva neodvisna diplomata, ki želita ostati neimenovana, sta nam potrdila pristnost dokumenta, na MZZ pa so nam potrdili, da je bil Mitja Drobnič v času nastanka dokumenta res na obisku v ZDA.

Kaj vse naj piše v deklaraciji

Mitja Drobnič se je v ZDA skupaj s slovenskim veleposlanikom v ZDA Samuelom Žbogarjem srečal s sogovorniki ameriškega sveta za nacionalno varnost ter zunanje ministrstva, med drugim z Danielom Friedom, pomočnikom ameriške zunanje ministrice Condoleeze Rice, ki je odgovoren za evropske in evrazijske zadeve, ter njegovo namestnico Rose-

Daniel Fried

mary DiCarlo. Pogovarjali so se o številnih temah, predvsem o kriznih žariščih po svetu. Zabeležka je urejena po temah pogovorov, v nadaljevanju pa predstavljamo le nekatera najbolj zanimiva stališča z začetka devet strani dolgega dokumenta. Glede vrha EU-ZDA je Judith Ansley, namestnica v nacionalni varnostni agenciji, takoj na začetku pogovora ocenila, da se »Beli hiši kot najverjetnejši čas vrha zdi junij 2008«. Glede Kosova je sodelovanje med EU in ZDA ocenila kot zelo dobro. »V deklaraciji bi želeli tudi

Rosemary DiCarlo

omembo Iraka in problematičnih držav, kot so Iran, Burma in Sirija. Predsednik Bush je zaskrbljen tudi nad stanjem na Kubi in v Venezueli. Prepričan je, da lahko podpora opoziciji na Kubi (podobno kot v Gruziji in Ukrajini) prinese pozitivne rezultate. Politika ZDA do Kube ni sprememba režima, pač pa želja po demokratični tranziciji po smrti Fidela Castra. V deklaraciji na vrhu EU-ZDA bi želeli omembo Kube in Venezuele. Prav tako želijo v deklaraciji omembo terorizma in neproliferacije,« navaja zapisnik.

Pohvale »močni izjavi Ruple«

Glede Kosova je pomočnik ameriške zunanje ministrice Condoleeze Rice Daniel Fried »pozdravil močno izjavo MZZ dr. Ruple glede Kosova« in dodal, da je »ob tem že predlagal državni sekretarki dr. Rice, da čestita kolegu dr. Ruple«. Daniel Fried je »po drugi strani izpostavil izjavo MZZ Lavrova, ki je grozil in izražal bojazni glede ureditve statusa Kosova. Nedvomno je ureditev statusa dejstvo, ki se bo zgodilo in ga bo vodila Slovenija. Pozdravil je tudi, da dr. Ruple v izjavi ni omenjal rokov.« Drobnič je nato izpostavil slovensko viđenje oziroma to, kako bodo takoj po »koordinirani« oziroma »enostranski« razglasitvi neodvisnosti Kosova sledila »naprejšnja priprava zaključkov« zasedanja zunanjih ministrov EU. Drobnič je dejal, da »EU najprej potrebuje odločitev evropskih zunanjih ministrov ter povalitvo generalnega sekretarja ZN, da prevzame misijo od ZN«. Kosovska vlada mora ob razglasitvi povabiti Mednarodno civilno misijo (ICO), saj bo šlo za delitev suverenosti z ICO. »Pravna podlaga za ICO je v resoluciji VS OZN 1244. Frieda je zaprosil za podporo pri pridobitvi izjave generalnega sekretarja OZN glede podpore za napoved misije EVOF. Saj imajo nekateri države članice EU težave pri sprejetju odločitev o napovedi EVOF brez soglasja OZN.« Drobnič je kot kritično omenil izjavo francoskega predsednika Sarkozyja, ki je vezal srbsko pot v EU na rešitev Kosova. »Slovenija zagovarja zgodnji podpis sporazuma o stabilizaciji in pridružitvi s Srbijo,« navaja zapisnik. Fried je nato »glede podpore generalnega sekretarja OZN za napoved EVOF na Kosovu omenil, da je generalni sekretar Ban Ki Moon

pod pritiski Rusko federacije in s tem v teži situaciji. ZDA imajo zagotovilo, da generalni sekretar OZN ne bo omenjal napovedi, glede podpore pa bodo v razgovorih z njim ponovno ponudili omenjeno željo EU... ZDA bodo pomagale generalnemu sekretarju OZN v primeru težav z Rusko federacijo, RS pa mora znotraj EU doseči čimprejšnje napoved EVOF v EU velja prepričan, da je z razglasitvijo samostojnosti Kosova treba počakati na volitve v Srbiji (20. januarja in 3. februarja), kar zna srbska stran izkoristiti za zavlačevanje.« Po mnenju DiCarlove bi bilo smiselno, »da je seja kosovskega parlamenta, na kateri sprejmejo deklaracijo o neodvisnosti na nedeljo, ker Ruska federacija tako ne bi imela časa za sklepe VS OZN. Medtem pa bi že prišlo do prvih priznanj.« Glede priznanja vseh držav članic EU po mnenju Frieda »ni treba skrbeti, pomembna je odločitev o misiji EVOF, ob čemer se ni treba ozirati na kritična stališča in izjave Ruske federacije in Srbije«. Spodbudil je Slovenijo, »da v fazi priznavanja prva prizna Kosovo«. Po ocenah Frieda šest držav članic EU v začetku ne bo priznalo Kosova, vendar če ga bo priznalo vsaj 11 od 27, bo to že zadostovalo. Slovensko vodstvo bo v vlogi predsedujoče EU po oceni Frieda »kritičnega pomena«, pri čemer bodo ZDA »priznale Kosovo med prvimi«. Fried je dejal, da »ZDA s Kosovarji trenutno držijo ustavo« ter da je situacija na terenu »ugodna«. »ZDA upajo, da Kosovarji ne bodo izgubili zaupanja vase, saj s tem ZDA izgubijo svoj vpliv,« je ocenil pomočnik ameriške zunanje ministrice Daniel Fried.

mnenje strokovnjaka: dr. Milan Brglez, FDV

Pritiske je mogoče slutiti, a ne pridejo v javnost

Ob zabeležki pogovora Mitje Drobničja z ameriškimi sogovorniki se postavlja vprašanje, ali je v diplomatski praksi običajno, da velike države predsedujoči EU tako jasno naročajo, kaj želijo, da je v določeni deklaraciji omenjena. Profesor na FDV Milan Brglez si, kot pravi, lahko predstavlja, da pri manjših državah in tistih, ki imajo dobre odnose z ZDA, takšni pritiski obstajajo. Dodani razlog, da hi do tega lahko prišlo, je, da smo se v nekem časovnem obdobju uvrstili v tako imenovano Novo Evropo in ena od možnosti, kako lahko Američani posredno delujejo, je tudi ta, da s pomočjo

tesnejše zveze z določeno predsedujočo državo pomagajo oblikovati določene formulacije. Vendar pa običajno te zadeve ne pridejo v javnost. Lahko se kvečjemu sluti, da se to vedno dela, vprašanje je le, ali je neka država za tovrstne argumente dovzeta in tudi kako jih nato implementira oziroma ali jih uspe implementirati. »Najverjetneje je zadeve težje implementirati, če se ve, da so to ameriške zahteve,« ocenjuje Brglez in dodaja, da bi objava verjetno otežila možnost sprejemanja natančno določenih formulacij.

Sporazum o pridružitvi še pred izgubo Kosova

«Kosovski Albanci bodo razglasili neodvisnost v dogovoru z ZDA in EU in bodo počakali na volitve v Srbiji, ker jim je bolj v interesu, da je srbski predsednik Tadić kot Nikolić... Zelo dobro bi bilo, če bi Srbija Sporazum o pridru-

žitvi in stabilizaciji podpisala še pred deklaracijo o neodvisnosti Kosova, ker bi po razglasitvi delovalo, da gre za nagrado EU za izgubo Kosova, kar Sibi ne bi dobro sprejeli,« opozarjajo diplomati ZDA. (mi)

analiza: ameriška politika do Bližnjega vzhoda in Kavkaza v dokumentu MZZ

Podpora Abasu, pritisk na Sirijo in odločno na Kavkazu

Aleš Gaube

Zapis pogovora političnega direktorja na MZZ Mitje Drobničja z ameriškimi sogovorniki postaja dragoceni vpogled v razumevanje Washingtona za kompleksnosti Bližnjega vzhoda in postsovjetskega območja, predvsem Kavkaza.

Dvodoma velja omeniti, da je pogovor s predstavniki sveta za nacionalno varnost in State Departmenta potekal pred januarsko turnejo ameriškega predsednika Georgeja W. Busha na Bližnjem vzhodu. Na tem obisku je Bush dejal, da vidi priložnost za sklenitev mirovnega sporazuma med Izraelci in Palestinci do konca njegovega mandata. Kako si ta mir predstavljajo v Beli hiši, je razvidno iz zapisa pogovora. Diplomata Drobničja je namreč zanimalo to, kako si Elliott Abrams, namestnik svetovaleca za nacionalno varnost, ki je zadolžen za strategijo globalne demokracije, predstavlja nadaljevanje mirovnega procesa po Annapolisu. Abrams (med poznanece washingtonskega političnega parketa velja za enega glavnih neokonservativcev) je odgovoril, da je potreben napredek na diplomatskem področju in tudi na terenu. Za letošnje leto se isti

Izraelci in Palestinci ter končati terorizem. Abrams je opozoril, da cilj ni implementacija sporazuma oziroma ustanovitve palestinske države. »Takšno pričakovanje bi bilo nerealno, saj naj bi bilo med drugim na podlagi sporazuma treba preseliti približno 100.000 izraelskih naseljencev, kar se ne more zgoditi že v letu 2008,« je zapisano v zabeležki Abramsovega odgovora.

Kultura kot pritisk na Iran

Toda na Zahodnem bregu prebiva 250.000 izraelskih naseljencev, ne le 100.000. Ta bistvena razlika kaže predvsem na polno ameriško podporo izraelski zamisli o pripojitvi treh velikih naselbinskih sklopov na Zahodnem bregu. Deklarativna podpora pogajalskemu procesu, ki prihaja iz Washingtona, je ob že določenih rešitvah pogajanj tako povsem nerelevantna. Bela hiša torej tudi zdaj ni pošten in pravičen posrednik, kar je sicer dolgoletna želja Palestincev.

Abrams je menil tudi to, da mora pogajalski proces doživeti sodoben napredek na terenu. Izboljšati se mora življenje Palestincev na Zahodnem bregu, saj bi v nasprotnem primeru ljudje začeli izmišljati terorizem in začetki

sa, op. p.) Gaze, kjer vlada Hamas. Abrams v tem kontekstu ne omenja. To ni presenetljivo, saj Američani po njihovi znanji na parlamentarnih volitvah z vlado islamskega gibanja nikoli niso navezali stikov, še več – s koordinacijo z Izraelom so dosegli njen hojok s strani Zahoda. Po oceni Abramsa bi bil Mahmud Abbas »zelo vesel, če bi Izrael Hamas odstranil iz Gaze«.

Na State Departmentu se je Drobnič pogovarjal tudi o Iranu. Direktorica oddelka za Iran Barbara Leaf mu ni razkrila nobenih posebnih novih podrobnosti ameriške politike o islamski republiki. Je pa od slovenskega sogovornika izvedela, da uradna Ljubljana za vplivajo pogovore in podpis bilateralnega sporazuma za kulturno sodelovanje z Iranom ter da skuša slednjega vezati na dialog o zagotavljanju človekovih pravic v Iranu. Da se Ljubljana poslužuje takšnega pritiska, je presenetljivo vsaj iz dveh razlogov. Prvič, Slovenija je med prednostne naloge predsedovanja Svetu EU uvrstila medkulturni dialog, sporazumi o kulturnem sodelovanju z drugimi državami pa verjetno sodijo med temeljne medkulturnega dialoga. In drugič, pritisk na Iran z zavračanjem sklenitve sporazuma o

Slovenija od osamosvojitve namenjala tej državi. Drugih »orožij pritiska« Ljubljana namreč ne premore.

Kosovski posledice na Kavkazu

Če glede Irana Drobnič ni slišal posebne želje Američanov, je bil Elliott Abrams bolj specifičen glede Sirije, drugega režima, ki je Amerikanom trn v peti. Po poskusih navezave francoskega dialoga z Bašarjem Al Asadom sta si ameriški in francoski predsednik v telefonskem pogovoru izrekli nezadovoljstvo nad srbskim obnašanjem ter laganjem v režimu. S tem se po mnenju Abramsa končuje trud za vzpostavljanje konstruktivnih odnosov s Sirijo. Libanonske ustanove imajo zaradi vpletanja sosedje velike težave. Treba je začeti pritiskati na Damask, saj drugače sirski režim ne bo odnehal. Judy Ansley, namestnica svetovaleca za nacionalno varnost, zadolžena za regionalne zadeve, je predlagala, da s temi pritiski začne tudi EU. Ob tem je na koncu dodal stavek, da je po mnenju predsednika Busha in Nicolasa Sarkozyja primerno odgovor na sirsko kljubovanje uvedba sankcij. Dejansko si Washington zunje prizadeva že lep čas, a EU doslej ni podlegla ameriškimi pri-

žitvi in stabilizaciji podpisala še pred deklaracijo o neodvisnosti Kosova, ker bi po razglasitvi delovalo, da gre za nagrado EU za izgubo Kosova, kar Sibi ne bi dobro sprejeli,« opozarjajo diplomati ZDA. (mi)

Izjemno zanimiv je tudi del pogovora o Kavkazu in ciprskem vprašanju. Slednjemu se Slovenija zaradi reševanja Kosova ne bo uspela kaj veliko posvetiti, je gostitelju sporočil Drobnič. Turčija nad tem sporočilom zagotovo ne bo navdušena. Drobnič je dejal tudi nasvet pomočnika ameriške državne sekretarke Daniela Frieda, kako naj se ravna, če bi zaradi neodvisnosti Kosova Rusija priznala državnost gruzijski separatistični regiji Abhaziji: »Če pride do priznanja od Ruske federacije, ZDA pozivajo zaveznice, da je treba dejanje javno obsoditi. Rusijo glede tega izolirati ter izraziti vso podporo Sakacviliju (predsednik Gruzije, op. p.).« Glede na stališče ZDA in tudi večine držav članic EU, da Kosovo ter zamrznjeni konflikti niso del iste zgodbe, takšno stališče ne preseneča. Toda v kontekstu kritike pomočnika zunanje ministrice Matthewa Bryza, ki jo je Drobnič slišal na račun Portugalske ob lanskem »sprevec plamen obdobju« na domnevno vdore ruskih letal v gruzijski zračni prostor. Wa-